

⁴ rogamus. ⁵ ego, utpote episcopus Chestochowiensis, quasi experimentaliter sentio, e. g. quando tanta millia iuvenum video, qui immemores periculorum quibus exponuntur, omni anno, etiam ex longinqua Varsavia pedestres. ⁶ quam Ecclesia Reginam Poloniae vocare permittit. ⁷ heroicum apostolatam absque ullo inimicorum timore. ⁸ Hoc anno die 15 augusti millia fidelium ad nostrum sanctuarium venerunt. Durante peregrinatione adolescentium, omnino spontanea, et absque conductione ex parte cleri, cui prohibetur huiusmodi manifestationes procurare, iuvenes, Ss.ma Eucharistia enutriti, ardenti corde Ss.mae Reginae Poloniae promiserunt, omnia sustinere omnemque conatum facere ut unusquisque et tota Polonia, in novo suo Sacro Millennio propinquante, Deo semper fidelis remaneat.

5

EXC.MUS P. D. CAROLUS WOJTYLA
Archiepiscopus Cracoviensis

Venerabiles Patres, Fratres et Sorores,

1. Schema *de apostolatu laicorum*, quod in hac sessione Concilii nobis proponitur, placet multo magis quam anterior eiusdem elaboratio. Et hoc 1. propter suam in comparatione ad *priorem*¹ textum breviter, 2. autem propter modum materiam suam tractandi. Apostolatus laicorum praesentatur *hic*² in sua universalitate tamquam id, quod cum fide viva cuiusvis christiani est *coniungendum*³ — et non solum in forma associativa, sed etiam aliter exerceri potest. Hoc autem est magni momenti pro laicis in iis regionibus, ubi nulla forma associativa apostolatus existit neque existere potest, laici autem existunt — apostolico immo spiritu imbuti. Si formae associativae unice *vel nimis extollentur*,⁴ remanerent ipsi quasi non-vocati. Et hanc eventualitatem praesens schema feliciter evitat ...⁵. Oporteret forsitan etiam naturale ius ad apostolatam exercendum invocare, quod iuribus fundamentalibus cuiusvis personae humanae coincidit, cum omnis homo ius habet ad veritatem cognoscendam eamque aliis — sive verbo, sive scriptis, sive opere — transmittendam.

Schema loquitur de apostolatu laicorum tamquam ab initio Ecclesiae existenti — et hoc est verum. Oportet nihilominus, ut apostolatus ille possideat mentes multorum, qui magis passive quam active membra Ecclesiae sese putant — immo, loquendo de Ecclesia de hierarchia tantum, de sacerdotibus et religiosis, non tamen de seipsis loqui videntur. Apostolatus laicorum oritur in dilectione Ecclesiae tamquam Matris communis et in responsabilitate pro omnibus bonis, quae ipsi sunt pro-

pria. Excluduntur tamen ab eo hi omnes, qui fines heterogeneos, sub fictione « apostolatus », inquirere volunt.

2. In proponenda doctrina de apostolatu laicorum et in dandis de hac re instructionibus unum deficit, quod hic videtur magni esse momenti. Paulus VI, feliciter regnans, in sua prima Encyclica multoties loquitur de dialogo, qui constituit medium apostolatus contemporanei. Loquitur etiam in fine de dialogo « intra Ecclesiam ». Principium talis dialogi debet applicari praesertim in schemate nostro, secus doctrina eius non esset adaequata. Videtur praeterea, quod principium dialogi, prout a Paulo VI intelligitur, est pro apostolatu laicorum aliquid constitutivum. Dialogus enim in Ecclesia descendit *ad illum dialogum*,⁶ quem tota Ecclesia et omnis christianus ducit cum Patre Aeterno per Christum Filium Dei in Spiritu Sancto. In relationibus intra « domesticos fidei » dialogus designat mutuuum contactum, in quo ambo vel plures sibi invicem in omni sinceritate aperiuntur. Contactus talis — sine ulla offensa debitaе obedientiae et reverentiae erga auctoritatem ecclesiasticam — revera apostolicos potest afferre fructus. Melius enim in illo apparere valent « investigabiles divitiae Christi » ...⁷, quae in omnibus membris Corporis mystici vigent, quibus autem clerici laicos et laici clericos ditiores in Christo praestare possunt. In hoc autem constituitur missio apostolica Ecclesiae ad intra, quae missionem ad extra praeveniat ipsique praesupponatur oportet. Apostolatus laicorum partem habeat in missione Ecclesiae hoc ordine.

Loquendo de dialogo « ad intra » tamquam de medio apostolatus oportet, ut prae oculis habeatur ille praesertim dialogus, qui omni tempore instituitur inter generationes humanas in mundo et in Ecclesia inter seniores scil. et iuniores. In schemate proposito non enucleatur sufficienter ius et simul debitum iuvenum in apostolatu laicorum. Ille est ambitus, in quo principium dialogi bene intellectum videtur forsitan maxime applicabile.

Ex incessanti dialogo generationum in Ecclesia oritur semper necessitas accommodatae renovationis ipsaque renovatio accommodata.

Concipiendo integrum schema *de apostolatu laicorum* magis in sensu dialogi ad mentem Pauli VI, melius correspondemus ipsi statui quaestionis eiusdem. Dixi. Gratias.

In textu scripto tradito: ¹ anteriorem. ² deest. ³ coniunctum.
⁴ extollerentur. ⁵ Vocati sunt omnes. ⁶ ab illo dialogo. ⁷ (Eph. 3, 8).